

23.10.2025 kontrolliakt nr 12.2-4/5 riigihanke teostamise kontrollimise kohta Riigiside Sihtasutuses

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 20.11.2024 kiri nr 12.2.41/2-1
Hankija nimi:	Riigiside Sihtasutus (varasemalt Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus)
Hankija registrikood:	90006101
Hankija õiguslik vorm:	sihtasutus
Hankija esindusõiguslik isik:	juhatuse liige Sven Heil
Kontrolliperiood:	19.04.2023 - 27.06.2023

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

- 1.1. Kontrollimisele kuulus Riigiside Sihtasutuse (edaspidi *hankija*) poolt avatud hankemenetlusena korraldatud riigihange „Sõidukite kasutusrent 60 kuud“ (viitenumber 257091) (edaspidi *riigihange*).
- 1.2. Kontrollimise eesmärgiks oli anda hinnang, kas hankija on riigihanke korraldamisel riigihanke alusdokumentides sätestanud RHS §-st 77 lg 6¹ ja lg 7¹ ning Keskkonnaministri 16.02.2023 määruse nr 6 „Hankelepingu esemeks oleva maantee sõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused“ (RT I, 21.02.2023, 5) (edaspidi *määrus*) alusel kohustuslikke keskkonnahoidlike kriteeriume ja nõudeid, sealhulgas lisanud keskkonnahoidlike kriteeriume tehnilisse kirjeldusse, vastavus-, hindamis-, kvalifitseerimis- ja/või lepingutingimustesse.
- 1.3. Järelevalvemenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust. Rahandusministeeriumi poolt läbiviidav järelevalvemenetlus ei hõlma hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimist ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamist (RHS § 203 lg 3).
- 1.4. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevalvemenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevalvemenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.5. RHS-is sätestatud korrast kinnipidamist on kontrollitud riigihangete registris (edaspidi eRHR) avaldatud andmete ning hankija poolt antud selgituste alusel.
- 1.6. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja vastuväidete esitamiseks 05.09.2025 a. Hankija esitas omapoolse seisukoha kontrolliakti projektile 11.09.2025 a. Hankija selgitused on välja toodud käesoleva kontrolliakti punktis 3.2.1. Lisaks märkis hankija, et on teadlik määrusega kehtestatud sihtmääradest ning järgib neid, lähtudes muuhulgas oma vajadusest omada lisaks keskkonnahoidlikele maantee sõidukitele ka selliseid sõidukeid, mis sõidavad autonoomsel kütusel, kuivõrd RIKS-i põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks on oluline, et hooldussõidukitega oleks võimalik läbida ka raskeid teeolusid.

2. Kokkuvõtte järelevalvemenetluse tulemustest

Hankija on võtnud maantee sõidukite hankimisel arvesse hangitava maantee sõiduki kogu kasutusega hõlmavat keskkonnamõju, sätestades riigihanke alusdokumentides nõuded CO₂ ja saasteainete heitele vastavalt määruse § 6 lg-le 1.

3. Hanke alusdokumentides keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamise kontrollimine

3.1. Määruse kohaldumine riigihanke korraldamisele

RHS § 2 lg 2 kohaselt tuleb riigihangete planeerimisel ning korraldamisel arvestada muu hulgas keskkonnahoidlike lahendustega. Kui hankelepingu esemeks on maantesõiduk, siis vastavalt RHS § 77 lg-le 6 peavad riigihanke alusdokumendid (edaspidi *RHAD*) sisaldama tingimusi, mis arvestavad sõiduki kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega. RHS § 77 lg-s 6 sätestatud kohustuse täpsustamiseks on RHS § 77 lg-s 7¹ ette nähtud volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestada määrusega maantesõidukite riigihanke menetlustes kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused. 24.02.2023 jõustus 16.02.2023 vastu võetud ja Riigi Teatajas 21.02.2024 avaldatud keskkonnaministri määrus nr 6 „Hankelepingu esemeks oleva maantee-sõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatavad keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused“ (RT I, 21.02.2023, 5) (edaspidi ka: määrus).

Määruse nõuded on hankijatele kohustuslikud 24.02.2023 ja hiljem alanud riigihanke menetlustes (vt ka määruse § 8). Normitehnilisest märkusest nähtub, et määrusega on siseriiklikku õigusesse üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/1161, millega on muudetud direktiivi 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maantesõidukite edendamise kohta (ELT L 188, 12.7.2019, lk 116–130). Määruse reguleerimisala on avatud §-s 1 ja sellest tulenevalt kohaldatakse selles määruses sätestatud mh maantesõidukite ostmisele.

Riigiside Sihtasutus, registrikood 90006101, on sihtasutus, mille asutajaks on riik ning seega käsitatav avaliku sektori hankijana RHS § 5 lg 2 p 4 tähenduses. 19.04.2023 eRHR-is avaldatud hanketeatega alustas hankija asjade hankelepingu sõlmimiseks avatud hankemenetlust riigihankes „Sõidukite kasutusrent 60 kuud“ (viitenumber 257091). Hanketeates märkis hankija hankelepingu esemeks „Sõidukite kasutusrent 60 kuud“.

3.2. Keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kontroll

Määruse § 6 lg 1 kohaselt peab hankija maantesõidukite riigihangete puhul võtma arvesse hangitava maantesõiduki või teenuse kogu kasutusiga hõlmavat energia- ja keskkonnamõju, sealhulgas energiatarbimist ning CO₂ ja saasteainete heidet. Maantesõiduki puhul hõlmab energiatarbimine kütusekulu.¹ Määruse § 6 lg 2 kohaselt peab hankija kehtestama keskkonnahoidlikud tingimused riigihanke alusdokumentides ja sätestama nende kohta nõuded.

Täiendavalt peab hankija vastavalt määruse § 6 lg-le 4 tagama määruse lisas sätestatud keskkonnahoidlike maantesõidukite hankimise osakaalu sihtarvude täitmise selle perioodi sihtarvude järgi, mis kehtivad riigihanke menetluse alustamisel.

Määruse § 6 lg 5 p-s 2 on sätestatud, et kohustuslikke sihtmäärasid rakendatakse hangetele, kui hangitakse üle 4 M₁-, M₂-, või N₁-kategooria sõiduki või samaväärse mahuga teenust. [Keskkonnahoidlikuma maantesõiduki hankimise juhises](#) on selgitatud, et keskkonnahoidlike maantesõidukite arvestust hakatakse pidama pärast seda hanget, mille läbiviimisel ületatakse määruse § 6 lg-s 5 sätestatud hangitavate sõidukite arvu. Keskkonnahoidlikkuse määr kehtib selle perioodi kohta tervikuna, millesse hange jääb, st praegu tuleks lähtuda nendest sihtmääradest, mis kehtivad kuni 2025. a lõpuni. Hanked summeeritakse üle perioodi.

¹ vt direktiivi 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maantesõidukite edendamise kohta artikkel 6

See tähendab, et hankides perioodil 2. august 2021 kuni 31. detsember 2025 rohkem kui 4 M₁-, M₂-, või N₁-kategooria sõidukit, peab hankija tagama, et hangitavatest sõidukitest vähemalt 23,1% oleks määruse tähenduses keskkonnahoidlikud.

Määruse § 3 p 1 kohaselt käsitatakse M₁-, M₂- või N₁-kategooria sõidukit keskkonnahoidliku kergsõidukina, kui selle maksimaalne summutist väljuv CO₂-heide ei ületa 50 g/km ning tegelikult liikluses tekkivad õhusaasteainete heited on 80% heite piirnormidest.

3.2.1. Hankija kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Riigihanke tehnilises kirjelduses on välja toodud, et hankelepingu esemeks on kolme nelikveoga sõiduki kasutusrendile võtmine. Hankija on tehnilises kirjelduses sätestanud hangitavale sõidukile mh nõude „Heitgaaside kontrolli süsteem / heitmetase – Euro6d“. Tehnilises kirjeldusest ei nähtu tingimust, millega seatakse nõue hangitavate sõidukite kütusekulule ehk energiatarbimisele.

Hankija esitas kontrolliakti projektile mh järgmised selgitused:

„Määruse § 6 lg 1 sätestab üldlause, st sõidukite kategooriate ülese eesmärgi keskkonnahoidlikkuse saavutamiseks ja § 6 lg 2 kohustab riigihanke alusdokumentides eeltoodud eesmärgi kohaselt keskkonnahoidlikke tingimusi kehtestama ja nõudeid seadma. Sealjuures see, mida peetakse millise kategooria sõiduki puhul keskkonnahoidlikuks, tuleneb määruse §-st 3. Seetõttu ei saa vaadata määruse § 6 lg-id 1 ja 2 eraldiseisvalt, vaid neid tuleb tõlgendada kooskõlas §-is 3 sätestatuga.“

Rahandusministeerium nõustub hankija selgitustega.

4. Tähelepanekud ja soovitused

Soovitame hankijal edaspidi maantesõidukite ja vastavate teenuste hankimisel rakendada riigihanke tehnilises kirjelduses / vastavustingimustes määrusest nr 6 tulenevaid nõudeid. Keskkonnahoidlike nõuete kehtestamisel palume märkida ka riigihangete registris riigihanke lisaandmetes, et kasutusel on keskkonnahoidlikud aspektid. Keskkonnahoidlikke riigihankeid käsitlevate juhendmaterjalidega tutvumiseks soovitame hankijal külastada Kliimaministeeriumi veebilehel asuvat keskkonnahoidlike riigihangete rubriiki.

5. Järeldused

- 5.1. Hankija on riigihanke ettevalmistamisel ja läbiviimisel arvestanud määrusest tulenevate kohustuslike keskkonnahoidlike kriteeriumidega.
- 5.2. Eksimuste vältimiseks ja hankepraktika edasiarendamiseks on hankija asutuses riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel kasulik perioodiliselt tutvuda nii Rahandusministeeriumi kui ka Kliimaministeeriumi veebilehel avaldatud (keskkonnahoidlike) riigihanke juhendite, analüüsidega ja vastustega korduma kippuvatele küsimustele ning osaleda riigihangete alastel koolitustel.
- 5.3. eRHR-i puudutavates küsimustes abistab hankijat Riigi Tugiteenuste Keskuse koosseisus tegutsev registri kasutajatugi (tel. 611 3693, E-R kell 9:00–12:00; 13:00–15:00; e-post register@riigihanked.riik.ee).

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Järelevalvetoiminguid teostanud ametnik:

(allkirjastatud digitaalselt)

Hendrik Kull
jurist
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond